

DOI: <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2025-31-1-3>
УДК 1(314.7:316.723)

Ольга Гольд

Максим Васалатій

Міграції в сучасному соціумі versus мультикультурність: соціально-філософський розгляд

У статті розглядається проблема міграції в сучасному суспільстві та мультикультуралізму з соціально-філософської точки зору. Виклики, що стоять перед сучасним суспільством, пов'язані з процесами, актуальними як у світі, так і в Україні. З посиленням політичних процесів, глобалізації та воєн актуальність феномену міграції не зменшується. Автори розглядають цю тему на основі соціально-філософських і теоретичних гуманітарних методів: соціології, економіки, досліджень глобалізації, міст і міграційних процесів, звертаючись до підходів авторки терміна «глобальне місто» Саскії Сасен а також політології, права, педагогіки та філософії Сейли Бенхабіб. Доктринальні основи сучасних мультикультурних процесів дозволяють нам охарактеризувати міграційні процеси. Міграція у світі є природним і довготривалим процесом, тому всі спроби її зупинити є втручанням в органічні процеси суспільства. Сьогоднішні спроби адміністрації США диверсифікувати міграційні процеси є негуманними та антиісторичними. Мультимкультурна або багатоконфесійна освіта як стратегія збереження культури країни і як складова дослідження історії релігій і культур повинна бути фундаментальною. Розглянуто міграцію як таку, що потребує сприйняття іншої культури без втрати особистих особливостей і традицій, а навпаки, з їх зміцненням і переосмисленням попереднього досвіду – як з боку мігрантів, так і з боку громадян приймаючої країни. Мультимкультуралізм відіграє важливу роль у боротьбі за рівність, але він повинен розвивати більш динамічне тлумачення культури і протистояти уніфікації, щоб запобігти гендерній, економічній, політичній та релігійній нерівності та несправедливості. У

© Ольга Гольд, Максим Васалатій, 2025

якості базисної для сучасного суспільства запропоновано мультикультурну або поліконфесійну освіту як втілення стратегії збереження культури країни та як складову опанування історії релігій та культур.

Ключові слова: глобальне місто, культура, міграції, мультикультуралізм, мультикультурна педагогіка, мультикультурний соціум, поліконфесійність, урбанізація, філософія культури.

Вступ

Соціально-філософська думка порушує питання міграції у сучасному соціумі versus мультикультурність у соціально-філософському розгляді не вперше. Виклики сучасного суспільства пов'язані з процесами міграції, що лише наростають у світі та Україні. Питання зв'язку мультикультурності суспільства та міграцій є одним з актуальних в науковому полі в наш час. Міграції населення є багатогранними соціально-політичними явищами, їхні реальні наслідки, серед яких постає і мультикультуралізм, вивчаються академічними колами, а філософія покликана узагальнювати і концептуалізувати ці дослідження.

Методи

Ми розглядаємо тему на основі соціально-філософських та теоретичних гуманітарних методів:

- соціологині, економіста, дослідниці глобалізації, міста та міграційних процесів, авторки терміна «глобальне місто» Саскії Сасен;
- політології, права, педагогіки та філософії Сейли Бенхабіб.

Тема міграції у сучасному соціумі проти його мультикультурності лунала на конференціях, у літературі, в наукових дослідженнях таких авторів, як: Михайло Бойченко, Томас Бремер та Регіна Елснер, Микола Козловець, Вільям Кимліка, Едуард Мартинюк, Бріху Парех, Рафаель Коен-Альмагор, Людмила Филипович, Тімоті Снайдер, Богдан Юсків та інших.

Новизна полягає у дослідженні явища сучасної міграції у мультикультурному полі, яке піддається змінам під впливом нових хвиль, що відбуваються з різною інтенсивністю, що в свою чергу веде до зміни законодавчої бази, релігійно-традиційних змін, економічних кореляцій.

Метою статті є на основі фактичних даних концептуалізувати явище сучасної міграції versus мультикультурність.

Гіпотезою цієї розвідки є теза про те, що процеси та явища мультикультурності в наш час глобального суспільства є відповіддю на процеси міграції. З набуттям міграцією не лише економічного, але й політичного характеру, включення міграційних процесів у контекст глобалізації та війн актуальність феномену міграції лише зростає. Явища глобальної

міграції також впливають на процеси інкультурації, які відбуваються окремо та стають предметом культурної та соціальної конвергенції чи дивергенції.

Міграції можуть призвести до:

- формування нового культурного та соціального ландшафту планети;
- мультикультурної та культурно різноманітної картини світу;
- транскультурної трансформації світу;
- змін у політичних процесах суспільств;
- глобалізації політики, економіки, традицій, релігійних поглядів, мовних уподобань;
- культурної асиміляції та акультурації;
- змін цінностей суспільств на користь адаптації меншин до загальноприйнятих
- цінностей приймаючого суспільства;
- правових та загальносуспільних реформ.

Уточнення визначення базових понять

Аналітична перспектива роботи передбачає розгляд феномену міграційних процесів у сучасному мультикультурному суспільстві. Доктринальні основи соціально-культурних процесів дозволяють охарактеризувати процеси міграції проти мультикультурності у соціально-філософському розгляді.

Наведемо кілька прикладів. Згідно зі Звітом про світову міграцію за 2024 рік, кількість міжнародних мігрантів у світі у 2000 році становила 150 мільйонів, а у 2024 році вона становитиме 281 мільйон. Це становило 2,8% та 3,6% населення світу відповідно. Кількість біженців становила 14 мільйонів у 2000 році та 35,4 мільйона у 2024 році [International Organization of Migration 2024].

За даними глобального веб-сайту ООН, щодо стану міграції, пов'язаного з Україною, на 20 березня 2022 року кількість українських біженців становила 6,3 мільйона, а ще близько 8 мільйонів були внутрішньо переміщеними особами. Через обмеження на виїзд з України для чоловіків, 90% українських біженців – це жінки та діти. ООН: Україна та інші конфлікти вперше призвели до того, що загальна кількість вимушено переміщених осіб перевищила 100 мільйонів. Ця цифра має «служити сигналом тривоги» для більшої активності у сприянні миру та вирішенні всіх причин вимушеного переміщення, каже Верховний комісар ООН у справах біженців Філіппо Гранді [UNHCR 2022].

У своїх попередніх роботах нам вже доводилося вивчати аспекти міграційних процесів, і ми дійшли думки, що міграції поділяються на: культурні – принципи яких описують типи та форми культур суспільств

у процесі акультурації етнічних груп; інтеграційні – де феномен мультикультуралізму розуміється як інтеграція мігрантів у приймаюче суспільство; демографічні – опис відмінностей у демографії, національних спільнотах під впливом ендогенної та екзогенної імміграції; ідеологічні – які пояснюють концепції національних ідеологій; політичні – як результат застосування принципів мультикультуралізму як політичної програми, спрямованої на систематизацію відносин між державою та меншинами, що складають державу; правові – для регулювання відносин у соціальних меншинах [Гольд 2023: 2].

Мультикультуралізм, на нашу думку – соціальний феномен, що у загальному вигляді включає різні заходи, які полягають у збереженні та розвитку культурних, етнічних і релігійних відмінностей тих чи інших спільнот. Мультикультуралізм, який приблизно за 30 років досліджень став однією з актуальних тем наукової думки як феномен сучасного соціуму, не є цілісною стійкою формою, а його прояви адаптуються до ситуації в конкретній країні.

При всій евристичності поняття, мультикультуралізм як феномен відіграє важливу роль у досягненні соціальної рівності, він має розвивати більш динамічну диверсифікацію культури, щоб запобігти несправедливості.

Міграції

Ця аналітична перспектива передбачає розгляд феномену міграційних процесів у глобальному суспільстві. Доктринальні основи сучасних мультикультурних процесів дозволяють охарактеризувати процеси міграції. Міграції в світі є процесом природним і довгоплинним, тому всі намагання припинити їх є втручанням в органічні процеси соціуму. Сьогорднішні намагання адміністрації США диверсифікувати міграційні процеси є антигуманними і антиісторичними.

Звертаючись до соціології міграції, яка по даним International Migration Outlook, демонструє зіткнення з питаннями процесу глобалізації [OECD 2023]. Глобалізаційні процеси стосуються багатьох аспектів життя соціуму, в тому числі і освіти.

Європейська федерація академій природничих і гуманітарних наук «ALLEA» розглянула сучасну українську освіту в самій Україні та за її межами у міграційній перспективі майбутнього, де у ході розгляду аспектів міграції наукових співробітників обговорювалися нагальні потреби сектору вищої освіти України, які включають критично важливе обладнання для продовження роботи, технічну підтримку для цифровізації системи освіти та переходу до онлайн-присутності з можливостями дистанційного навчання, спільних ступенів та афілійованих осіб, що

необхідно для того, щоб залишатися академічно активним під час війни [ALLEA 2022].

Міжнародна міграція є центральним пріоритетом політики в країнах-членах OECD – The Organization for Economic Cooperation and Development. Щорічна публікація OECD аналізує події в міграційних рухах і політиці в цих країнах. Це підкреслює зростаючу важливість припливу висококваліфікованих кадрів, тимчасових працівників та студентів. Це також підкреслює збільшення міграційних потоків (у 2023 році) у зонах вільного пересування у Європі. У таких країнах, як в Австрія, Бельгія, Данія та Німеччина такі рухи становлять майже половину міграції постійного типу, а в Швейцарії близько 70%, тоді як у Франції, Італії та Португалії вони набагато обмеженіші за обсягом (менше 20%). Сполучене Королівство, наприклад, зазвичай, задовольняє більшу частину своєї менш кваліфікованої робочої сили за рахунок вільного переміщення мігрантів [OECD 2023].

Британський політичний науковець і член Палати лордів Великобританії Біріху Парех визначає такі групи: спільноти іммігрантів, спільноти діаспори (євреї, цигани), корінні народи та регіональні меншини (баски, квебекці тощо), які об'єднуються навколо «етнічної ідентичності». Соціологи при цьому наполягають на різноманітності критеріїв етнічної ідентифікації (мова, релігія, традиції тощо) та на подвійному характері цього процесу – як суб'єктивному, так і об'єктивному [Parekh 2000].

Видання *Le Monde* (Франція) презентувало статтю, де Домінік Шнаппер запропонував розуміти поняття етносів як «груп, які живуть як спадкоємці історичної та культурної спільноти (часто сформульованої в термінах спільного походження) і поділяють бажання зберегти її. Іншими словами, етнічність визначається двома вимірами: історичною спільнотою та культурною специфікою», що лягає у основу мультикультурної ідеї [de Royer, & Schnapper 2022].

Як визначає соціологиня Лариса Нагорна, «спочатку мультикультуралізм розглядали переважно як інструмент адаптації іммігрантів у нове середовище проживання з певними гарантіями збереження їх мовних, культурних, релігійних традицій» [Нагорна 2011: 21]. Теоретики мультикультуралізму обстоюють «диференційоване громадянство», «особливі права підпорядкованих меншин». «Транснаціональне громадянство» розглядається, зокрема, як ефективний засіб включення іммігрантів у політичне життя об'єднаної Європи. «Найбільш радикальними видаються концепції sandwich-цивілізації, які подаються як зразки логічно завершеного, “автентичного” мультикультуралізму. На противагу поміркованому мультикультуралізмові, вони обстоюють, по суті, перетворення держав на спільноту майже повністю автономних у визна-

ченні свого правового статусу етнокультурних груп і виступають проти "тиску уніфікації" у будь-якій формі» [Нагорна 2011: 21].

Соціокультурне оточення – ресторани, тематичні магазини, церкви, школи та те, що несе сенс та символи «своєї культури», у свою чергу, також підключається до символів мультикультуралізму, які будують іммігранти у своєму прагненні відтворити культурне середовище для себе як вдома в новій країні. Нарешті, воно ґрунтується на ідеї створення «сенсу» для власників і клієнтів, де ресторани, наприклад, стають не просто місцем для їжі. Вони виступають центрами спільноти, де люди можуть затримуватися, налагоджувати зв'язки та відновлювати зв'язки один з одним [Samvidh 2023].

До питань міграції українців під час війни звернулася група вчених у праці «Displacement of Ukraine». Авторський колектив заглибився у досвід українців, переміщених як внутрішньо, так і за межами країни внаслідок російсько-української війни. На їхню думку, на інституційному рівні треба зосереджуватися на таких соціальних темах, як сім'я, працевлаштування та житло, які впливають на доступ переміщених осіб до ресурсів. На індивідуальному рівні розглядаються психологічні наслідки переміщення, включаючи мовні бар'єри, соціальну ізоляцію, дискримінацію та травму. Також розглядаються питання щодо психолого-педагогічної підтримки внутрішньо переміщених осіб. Крім того, підкреслюється вплив війни на сім'ю та соціальні мережі, особливо для дітей, а також потребу в профілактичній, лікувальній та лікувальній допомозі. Завершується праця пропозиціями щодо вирішення проблем переміщення для українців, підкреслюючи важливість індивідуального догляду, підтримки громади та інклюзивної політики [Alphonse, & Kunychak 2023].

У своїй книзі про вигнання урбаністка Саскія Сасен зосереджується на глобальному місті, яке виключає частину населення та виводить його на периферію або примушує до міграції. Навпаки, країни, які будували свою історію на залученні міграції, домовилися про зміст громадянства новоприбулих, щоб побудувати ідентичність, визначену міграцією та різноманітністю. Багато мігрантів не мають жодного статусу громадянства в країнах, де вони проживають: люди без документів, особи, яким було відмовлено в наданні притулку, особи без громадянства, екологічно переміщені особи [Sassen 2006].

Сильні та постійні міграційні хвилі, спричинені процесами економічної та цифрової глобалізації, а також посиленням процесів культурної диференціації, призвели до того, що сучасні глобальні суспільства зіткнулися з серйозною соціальною організаційною проблемою, пише Розалія Кондорелі – як можна примирити визнання культурних відмінностей та соціальну інтеграцію? У зв'язку з цим характеристика всіх систем

як здатних пристосовуватися до збурень навколишнього середовища і виживати шляхом самоорганізації (далеко від рівноваги або на межі хаосу), може становити дійсну точку відліку для соціологічного відображення, починаючи від дослідження поточної політики інтеграції культурних відмінностей у сучасному складному суспільстві (плюралізм, мультикультуралізм, міжкультуралізм) та їхніх наслідків для соціальної інтеграції [Condorelli 2018].

Міжнародна міграція є однією з найбільш делікатних проблем нашого часу, яка змінює суспільства в усьому світі та глибоко трансформує дебати про безпеку, національну ідентичність і суверенітет, зауважують інші дослідники міграції – Хейн де Хаас, Стівен Кастельс та Марк Міллер. Ці експерти-автори спеціального монографічного дослідження глобально та міждисциплінарно підходять до теми, яка охоплює регіони світу та йде від XIX століття до сьогодення. Досліджуючи значення міграції у зв'язку з новими тенденціями, від політики Європейського Союзу до Великої рецесії, це дослідження підкреслює різницю між риторикою та реальністю міграції [de Haas, Castles, & Miller 2019: 3].

Міграційні процеси сьогодні є предметом вивчення як для місцевих організацій, так і для міжнародних форумів. Суспільства постійно знаходяться під впливом хвиль міграцій, але інтенсивність цих «хвиль» змінюються під впливами політичних, конфліктних, військових, природних явищ в світі.

Мультикультуралізм

У Стенфордській енциклопедії філософії Уіл Кимліка, редактор бюлетеня «Громадянство, демократія і етнокультурне різноманіття» та канадський філософ Чарльз Тейлор надають таке визначення мультикультуралізму: «це слово описує підхід до вирішення соціальних і культурних наслідків масової імміграції для політичної системи країни.... Мультикультуралізм є альтернативою політиці асиміляції, яка визнає права та культурну самобутність етнічних меншин, – зберігаючи при цьому віру в те, що суспільства складаються з різноманітних культурних груп» [Kymlicka, & Taylor 2020].

Навпаки, поняття «монокультура» в полі соціальної філософії, це аналогія з «вироснуванням одного виду» соціуму або культури, або конфесії. Це нагадує епоху Радянського Союзу або псевдodemократії Північної Кореї і Китаю, що позбавляють своїх громадян реального вибору в своїх соціальних, культурних можливостях, що, в свою чергу, призводить до наростання тенденцій автократії та тоталітаризму у цих країнах.

Звернемо увагу, що мультикультурність за своєю ідеологією близька до поліконфесійності, тому що релігія – складова культури. Завичай, мультикультурні країни є ліберальними щодо релігійного розмаїття.

Звернемо увагу на класифікацію, яка робить акцент саме на громадське розуміння місця релігійної освіти в системі шкільної освіти. Класифікацію за культурно-історичними принципами надає Пітер Шрейнер: 1) модель «пригадування та туги за до-комуністичним періодом» – мається на увазі глибока роль релігії в житті соціуму та насильницьке витіснення її за часів комуністичного режиму, що провокує ідеалізацію попереднього періоду та бажання повернутися до нього (наприклад, в Угорщині); 2) «досвід протистояння між особистою та державною ідеологією в світі» – мова йде про різні шляхи вивчення, які пропонуються в державній школі та в сім'ї, що неминуче призводить до недовіри одній з цих ідеологічних систем та провокує конфліктне існування (наприклад, у СРСР); 3) «французька та американська модель», яка акцентує питання визначення місця релігії в школі – від державних курсів до факультативів, від дозволу на молитву до заборони релігійної символіки, яка є найбільш невизначеною на сьогодні моделлю [Schreiner 2013].

Страх втратити свою традиційну ідентичність під впливом зовнішньої культури є важливим соціальним феноменом сьогодення. У космополітичну добу глобалізації, коли змішування різних культур зростає, є групи, які водночас борються за збереження своєї етнічної індивідуальності та солідарності, що призводить до рухів за автономію на основі етнічної ідентичності навіть у ліберальних демократіях. У країнах з ринковою економікою та ліберальною демократією ідентичність спільноти не зникла і не була замінена космополітичною ідентичністю, незважаючи на поширену думку про протилежне. Члени все ще надають значення спільній ідентичності групи [Qadir, & Ul Islam 2023].

Питання про носіння традиційного ісламського одягу в Європі виникло ще в 1989 році у Франції, коли в місті Крей зі школи виключили трьох дівчат за порушення європейських ліберальних правил носіння одягу. А місяць потому відмовилися прийняти до школи дівчинку, що носила на голові хустку. Тоді державна рада Франції стала на бік мусульманок й дозволила носіння хустки, така політика держави викликала негативну реакцію традиційного французького населення. У березні 2004 року Франція офіційно заборонила релігійну символіку в освітніх установах. Через 6 років у Бельгії носіння нічного мусульманського одягу було взагалі заборонено [Asmoun 2023].

Міжнародне право, якого особливо важливо дотримуватися в умовах гібридних, глобальних війн доводить, що стандарти країн з мультикультурною та поліконфесійною складовою є рисами формування традицій прав людини. Отже, наприклад, Михайло Баймуратов та Борис Кофман розглядають виборчі стандарти, що згідно умов сучасного глобального та секулярного демократичного соціуму виходять із позиції, що

«мегаметою та мегатрендом є дотримання прав і свобод людини і громадянина» [Баймуратов, & Кофман 2012].

Мультикультуралізм – це складний феномен, що у найзагальнішому вигляді, включає різні заходи, які полягають у збереженні та розвитку культурних, етнічних і релігійних відмінностей тих чи інших спільнот. Мультикультуралізм, попри позірну очевидність його аргументів, став однією з дискусійних ідеологій сучасної наукової думки. Мультикультуралізм не представляє собою цілісну застиглу концепцію і дуже гнучко адаптується до ситуації в кожній окремій країні.

Висновки

Історія міграцій людства розпочинається у сиву давнину, і сьогодні процеси міграції в світі не зупиняються, а навіть прискорюються та посилюються. Концептуалізуючи явище міграції як процес, пов'язаний зі сприйняттям іншої культури, варто не втрачати особливі національні риси та традиції, а навіть посилювати їх та переосмислювати свій попередній досвід. Аналізуючи поточну ситуацію, констатуємо факт того, що через нові ксенофобські настрої та страхи, спричинені тероризмом, існування мультикультурного суспільства іноді ставиться під сумнів. Глобальна міграція сьогодні набуває стійких тенденцій, які регламентують державну політику більшості країн, відповідно до чого держави постають перед об'єктивною необхідністю розробки своєї власної стратегії розвитку, виходячи із тенденцій впливу сучасних глобальних процесів. Мультикультурна або поліконфесійна освіта як питання стратегії збереження культури країни та як складова опанування історії релігій та культур має бути, на нашу думку, базисною. Мультикультуралізм відіграє важливу роль у боротьбі за рівність, але він повинен розвивати більш динамічну інтерпретацію культури, опиратися уніфікації, щоб запобігти гендерній, економічній, політичній, релігійній нерівності та несправедливості.

Посилання:

- Баймуратов, М. О., & Кофман, Б. Я. (2012). *Міжнародні виборчі стандарти: правова природа, змістовна та системна характеристика, актуальні питання імплементації в законодавство України*. Суми: Університетська книга.
- Гольд, О. (2023). Процес глобалізації як відповідь на міграції соціума: соціально-філософський аналіз, *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки*, (2(94), 77-85. [https://doi.org/10.35433/PhilosophicalSciences.2\(94\).2023.77-85](https://doi.org/10.35433/PhilosophicalSciences.2(94).2023.77-85)
- Нагорна, Л. (2011). Фарватери й підводні рифи мультикультуралізму. *Політичний менеджмент*, (3), 18-34. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/nagorna_farvatery.pdf

- ALLEA. (2022). *Conference on the Ukraine crisis: responses from the European higher education and research sectors*. 15 June 2022. <https://doi.org/10.24948/2022.04>
- Asmoun, F. (2023). "L'affaire du foulard" de Creil en 1989: Les débuts de la polémique autour du port du voile. *Ladepeche*. 29 June 2023. <https://www.ladepeche.fr/2023/06/29/laffaire-du-foulard-de-creil-en-1989-les-debuts-de-la-polemique-autour-du-port-du-voile-11308138.php>
- Alphonse, A., Preeya, L., Kunychak, A., Onystiuk, O., Polshyna, V., Smolynets, S., & Tovstanovska, A. (2023). Displacement of Ukraine. *Student Research Day*, 8(1). <https://journals.macewan.ca/studentresearch/article/view/2739>
- Condorelli, R. (2018). Cultural Differentiation and Social Integration in Complex Modern Societies Reflections on Cultural Diversity Management Strategies from a Sociological Point of View. *Sociology Mind*, 8(4), 249-303. <https://doi.org/10.4236/sm.2018.84019>
- de Haas, H., Castles, S., & Miller, M. J. (Eds.). (2019). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*. Sixth. Bloomsbury Publishing.
- de Royer, S., & Schnapper, D. (2022). *Dominique Schnapper, Sociologue et fille de Raymond Aron: «La façon dont on parlait, avec mépris, de mon père reste une blessure»*. Propos recueillis par Solenn de Royer. 29 Mai 2022. <https://www.lemonde.fr/societe/article/2022/05/29/dominique-schnapper-la-facon-dont-on-parlait-avec-mepri-de-mon-pere-reste-une-blessure>
- International Organization of Migration. (2024). Report Overview: Migration Continues to Be Part of the Solution in a Rapidly Changing World, but Key Challenges Remain. *The World Migration Report Series*. <https://worldmigrationreport.iom.int/what-we-do/world-migration-report-2024-chapter-1/world-migration-report-series>
- Kymlicka, W., & Taylor, C. (2020). Multiculturalism. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. <https://plato.stanford.edu/entries/multiculturalism/>
- Parekh, B. (2000). *Rethinking Multiculturalism: Cultural Diversity and Political Theory*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- OECD. (2023). *Indicators of Immigrant Integration 2023*. https://www.oecd.org/en/publications/indicators-of-immigrant-integration-2023_1d5020a6-en.html
- Sassen, S. (2006). *Territory, Authority, Rights: From Medieval to Global Assemblages*, Princeton: Princeton University Press.
- Samvidh, R. (2023). *More than a restaurant – Understanding the perception of immigrant owned businesses through the lenses of aesthetic justice and multiculturalism*. Master's thesis. <https://aaltodoc.aalto.fi/server/api/core/bitstreams/cad80ff7-762f-43a7-8cf6-860d1f6eb095/content>
- Schreiner, P. (2013). Religious Education in European context. *Hungarian Educational Research Journal*, 3(4), 5-15. <https://doi.org/10.14413/HERJ2013.04.0>
- Qadir, H., & Ul Islam, N. (2023). An Integrated Approach of Multiculturalism and Religious Diversity. In J. D. DeHart (ed.). *The Role of Faith and Religious Diversity in Educational Practices*. (Pp. 188-204). IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-6684-9184-3.ch009>
- UNHCR. (2022). Ukraine, other conflicts push forcibly displaced total over 100 million for first time. *Press releases*. 23 May 2022. <https://www.unhcr.org/news/news-releases/unhcr-ukraine-other-conflicts-push-forcibly-displa>

References:

- ALLEA. (2022). *Conference on the Ukraine crisis: responses from the European higher education and research sectors*. 15 June 2022. <https://doi.org/10.24948/2022.04>

- Asmoun, F. (2023). "L'affaire du foulard" de Creil en 1989: Les débuts de la polémique autour du port du voile. *Ladepeche*. 29 June 2023. <https://www.ladepeche.fr/2023/06/29/laffaire-du-foulard-de-creil-en-1989-les-debuts-de-la-polemique-autour-du-port-du-voile-11308138.php>
- Alphonse, A., Preeya, L., Kunychak, A., Onystiuk, O., Polshyna, V., Smolynets, S., & Tovstanovska, A. (2023). Displacement of Ukraine. *Student Research Day*, 8(1). <https://journals.macewan.ca/studentresearch/article/view/2739>
- Baimuratov, M., & Kofman, B. (2012). *International electoral standards: legal nature, substantive and systemic characteristics, current issues of implementation in Ukrainian legislation*. Sumy: University Book. [In Ukrainian].
- Condorelli, R. (2018). Cultural Differentiation and Social Integration in Complex Modern Societies Reflections on Cultural Diversity Management Strategies from a Sociological Point of View. *Sociology Mind*, 8(4), 249-303. <https://doi.org/10.4236/sm.2018.84019>
- de Haas, H., Castles, S., & Miller, M. J. (Eds.). (2019). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*. Sixth ed. Bloomsbury Publishing.
- de Royer, S., & Schnapper, D. (2022). *Dominique Schnapper, Sociologue et fille de Raymond Aron: «La façon dont on parlait, avec mépris, de mon père reste une blessure»*. Propos recueillis par Solenn de Royer. 29 Mai 2022. <https://www.lemonde.fr/societe/article/2022/05/29/dominique-schnapper-la-facon-dont-on-parlait-avec-mepri-demon-pere-reste-une-blessure>
- International Organization of Migration. (2024). Report Overview: Migration Continues to Be Part of the Solution in a Rapidly Changing World, but Key Challenges Remain. *The World Migration Report Series*. <https://worldmigrationreport.iom.int/what-we-do/world-migration-report-2024-chapter-1/world-migration-report-series>
- Gold, O. (2023). The Process of Globalisation as a response to social migration : social and philosophical analysis. [In Ukrainian]. *Zhytomyr Ivan Franko State University Journal. Philosophical Sciences*, (2(94), 77-85. [https://doi.org/10.35433/PhilosophicalSciences.2\(94\).2023.77-85](https://doi.org/10.35433/PhilosophicalSciences.2(94).2023.77-85)
- Kymlicka, W., & Taylor, C. (2020). Multiculturalism. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. <https://plato.stanford.edu/entries/multiculturalism/>
- Nagorna, L. (2011). Fairways and underwater reefs of multiculturalism. [In Ukrainian]. *Political Management*, (3), 18-34. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/nagorna_farvatery.pdf
- Parekh, B. (2000). *Rethinking Multiculturalism: Cultural Diversity and Political Theory*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- OECD. (2023). *Indicators of Immigrant Integration 2023*. https://www.oecd.org/en/publications/indicators-of-immigrant-integration-2023_1d5020a6-en.html
- Sassen, S. (2006). *Territory, Authority, Rights: From Medieval to Global Assemblages*. Princeton: Princeton University Press.
- Samvidh, R. (2023). *More than a restaurant – Understanding the perception of immigrant owned businesses through the lenses of aesthetic justice and multiculturalism*. Master's thesis. <https://aaltodoc.aalto.fi/server/api/core/bitstreams/cad80ff7-762f-43a7-8cf6-860d1f6eb095/content>
- Schreiner, P. (2013). Religious Education in European context. *Hungarian Educational Research Journal*, 3(4), 5-15. <https://doi.org/10.14413/HERJ2013.04.0>
- Qadir, H., & Nazur, U. I. (2023). An Integrated Approach of Multiculturalism and Religious Diversity. In J. D. DeHart (ed.). *The Role of Faith and Religious Diversity in Educational*

Practices. (Pp. 188-204). IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-6684-9184-3.ch009>

UNHCR. (2022). Ukraine, other conflicts push forcibly displaced total over 100 million for first time. *Press releases*. 23 May 2022. <https://www.unhcr.org/news/news-releases/unhcr-ukraine-other-conflicts-push-forcibly-displa>

Olga Gold, Maxym Vasalatiy. Migration in modern society versus multiculturalism: a social-philosophical consideration

The article examines the issue of migration in modern society and multiculturalism from a socio-philosophical perspective. The challenges facing modern society are linked to processes that are relevant both globally and in Ukraine. With the intensification of political processes, globalization and wars, the relevance of the phenomenon of migration is not diminishing. The authors consider this topic based on socio-philosophical and theoretical humanitarian methods: sociology, economics, globalization studies, cities and migration processes, referring to the approaches of the author of the term “global city” Saskia Sassen, as well as political science, law, pedagogy and philosophy of Seyla Benhabib. The doctrinal foundations of contemporary multicultural processes allow us to characterize migration processes. Migration in the world is a natural and long-term process, so all attempts to stop it are an interference in the organic processes of society. Today’s attempts by the US administration to diversify migration processes are inhumane and anti-historical. Multicultural or multi-faith education as a strategy for preserving the country’s culture and as a component of the study of the history of religions and cultures should be fundamental. We conceptualize migration as a process of perceiving another culture without losing one’s personal characteristics and traditions, but rather strengthening them and rethinking one’s previous experience – both from the side of migrants and from the side of citizens of the host country. Multiculturalism plays an important role in the struggle for equality, but it must develop a more dynamic interpretation of culture and resist unification in order to prevent gender, economic, political and religious inequality and injustice. Multicultural or polyconfessional education is proposed as a basic education for modern society as an embodiment of the strategy for preserving the country’s culture and as a component of mastering the history of religions and cultures.

Keywords: *global city, culture, migration, multiculturalism, multicultural pedagogy, multicultural society, multi-confessionalism, urbanization, philosophy of culture.*

Гольд, Ольга, кандидат філософських наук, дослідниця Інституту політичних наук, Екс-Марсель університет (Франція), лауреат Фонду пам’яті єврейської культури і консорціуму університетів і Організації єврейських досліджень США і Канади.

Email: olgoldios@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-1689-227X>

Васалатій, Максим, аспірант кафедри культурології та філософії Національного університету «Одеська Політехніка» (Одеса, Україна).

Email: maxym.vaslatiy@stud.op.edu.ua

<https://orcid.org/0009-0003-5191-5542>

Gold, Olga, PhD in Philosophy, Researcher, Sciences Po, Aix Aix-en-Provence University (France), Laureate of the Memorial Foundation for Jewish Culture and the Consortium of Universities and Organizations of Jewish Studies of the USA and Canada.

Email: olgoldios@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-1689-227X>

Vaslatiy, Maxym, PhD student at the Department of Cultural Studies and Philosophy, Odesa Polytechnic National University (Odesa, Ukraine).

Email: maxym.vaslatiy@stud.op.edu.ua

<https://orcid.org/0009-0003-5191-5542>